

LA DIVULGACIÓ SANITÀRIA: LA PROJECCIÓ SOCIAL DE LA MEDICINA CATALANA

Presentació:

Un dels objectius de la política sanitària del primer terç del segle XX, intensificada per la voluntat de la Generalitat republicana, va comportar l'aplicació d'una medicina preventiva dirigida principalment a una de les malalties més devastadores del moment: la tuberculosi.

A continuació teniu un seguit de documents que permeten treballar com s'estructura la campanya de vacunació (DOCUMENT 1), on es prepara la vacuna (FOTOGRAFIA 1) i on s'ubica el servei antituberculós de la Generalitat republicana (FOTOGRAFIA 2); també s'acompanyen de documents gràfics que des de principis del segle fins la II República incideixen en la instrucció higienista de la població (FOTOGRAFIA 3). Cartell publicitari de Ramon Casas, (FOTOGRAFIA 4)

Pautes per treballar el Document 1:

Quina tipologia de document és? Científic, oficial, privat...?

A qui va dirigit el document? Qui l'envia?

Quina finalitat té?

A quina malaltia es refereix? Quines accions es proposen per prevenir-la?

Quin tipus de control ha de dur a terme el servei mèdic? Quina finalitat té l'Arxiu?

Com s'anomena la institució encarregada de la prevenció d'aquesta malaltia? De qui depèn?

Pautes per treballar els documents gràfics:

FOTOGRAFIA 1. La fotografia mostra un estudiant de medicina l'any 1910 en el Laboratori Municipal de Barcelona. Aquest laboratori ha tingut un paper rellevant com a institució científica. Quina relació té amb el document anterior?

FOTOGRAFIA 2. El Dispensari Antituberculós va representar un avenç en la sanitat pública, tant per la seva modernitat com pel servei socio sanitari que ofertava. L'edifici, situat en un indret de forta densitat demogràfica i un nivell social i econòmic baix representava una nova manera d'actuar amb les persones implicades. Com es pot descriure aquest edifici?

Pots buscar informació sobre aquest corrent arquitectònic als llocs web:

Fototeca de la Generalitat de Catalunya:

<<http://www.fototeca.cat/fototeca/cerca.htm>>

Hiperenciclopèdia de l'Enciclopèdia Catalana:

<http://www.grec.cat/home/hec/fr_pres.htm>

FOTOGRAFIA 3. La publicitat va ser un factor important per conscienciar a la població dels perills de la malaltia. El cartell publicitari, a més de fer-se servir per promocionar productes i espectacles, també es va fer servir per alertar a la gent dels perills de les malalties i fomentar la necessitat del control sanitari. Aquests cartells els van realitzar artistes famosos de l'època, com el pintor Ramon Casas. Analitza el cartell, quines figures hi apareixen? Quina aparença tenen? Quina informació escrita es dona? Qui l'edita?

FOTOGRAFIA 4. La imatge 4 ens mostra el document de l'auca de la tisi. L'auca és una forma literària popular que, de manera senzilla, tenia per finalitat didàctica exposar un tema determinat. Les activitats per treballar l'auca les trobareu al final d'aquesta fitxa.

Documents de treball

Document 1: Campanya de vacunació, Generalitat de Catalunya (1934)

118 L A M E D I C I N A C A T A L A N A

Fragment del document:

Generalitat de Catalunya,
La Medicina Catalana, any IV, volum V, n. 28,
15 de gener de 1936.

Localitzable a l'apartat:
Medicina vertebrada/Campanyes sanitàries

Generalitat de Catalunya

Ha estat cursada a tots els metges de Catalunya aquesta lletra que reproduïm per tal de contribuir a la seva difusió:

Distingit company: En 1934 s'han vacunat a Catalunya 24.449 criatures de les 48.067 que hi han nascut. Aquest fet que situa Catalunya en el segon lloc entre els països on es fa la vacunació, crea una sèrie de problemes i obligacions que intentarem resoldre en el «Servei de Vacunació Antituberculosa de Calmette» de la Generalitat de Catalunya, adscrit al Servei d'Assistència Social dels Tuberculosos que hem creat recentment.

Ens plau comunicar-li i donar-li compte dels treballs que projecta realitzar el nou Servei, demanant la seva col·laboració per a el millor profit de l'Obra Antituberculosa a Catalunya.

La vacuna B. C. G. seguirà preparant-la el Laboratori Municipal de Barcelona, en un Laboratori únicament destinat a aquest fi i amb personal també solament ocupat en aquest treball.

El «Servei de Vacunació Antituberculosa de Calmette» tindrà cura de les funcions següents:

- Distribució de la vacuna.
- Organització de l'arxiu central de vacunats.
- Propaganda de la vacunació.
- Recull de la bibliografia de la mateixa que permeti contestar en forma documentada a les qüestions que puguin plantejar-se i servir de base als estudis que es facin sobre la qüestió.
- Publicació de fullets per metges, on es resumeixin les publicacions més importants.
- Realització d'enquestes en els medis diversos sobre els resultats obtinguts i en general de treballs estadístics i altres que permetin donar a conèixer periòdicament els resultats immediats i llunyans.
- Organització de reunions periòdiques on s'estudïn els problemes de tot ordre resultants de la vacunació.

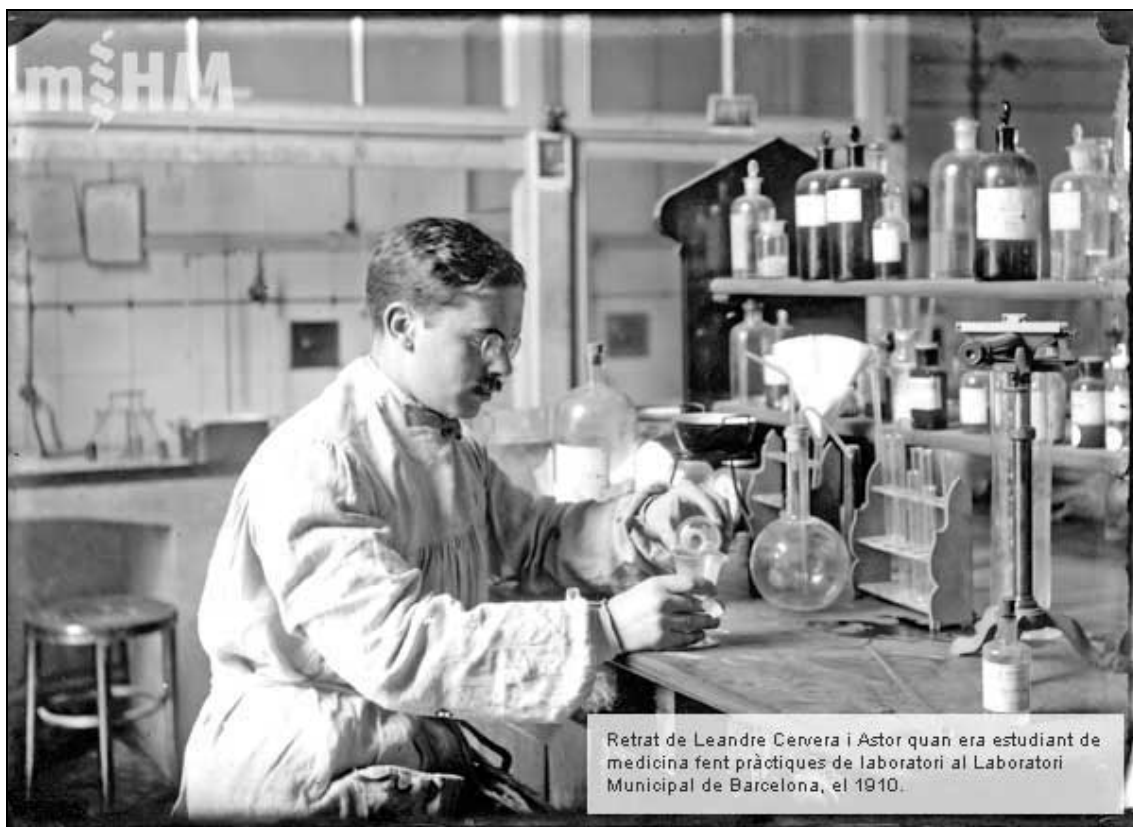
D'aquestes funcions sobresurt com d'importància especial, l'organització de l'arxiu Central de vacunats. Pretenem amb el mateix oferir als estudiosos la base estadística autèntica de la vacunació antituberculosa a Catalunya per millor coneixement de la qüestió. L'Arxiu, com el Servei, tot, estarà sempre obert als metges i higienistes que s'interessin per la vacunació. Però necessita que per part de tots s'afavoreixi la seva formació enviant periòdicament nota detallada de les criatures que han estat vacunades. En aquest fi em permeto pregar-li vulgui disposar que el més aviat possible se'ns tornin plens els fulls que per cada vacunat incloem en les nostres remeses. Sols un benefici per a tots resultarà d'aquesta col·laboració.

Esperant veurem atesa la demanda i pregant-li que vulgui comunicar-me qualsevol irregularitat que observi en la distribució de la vacuna, com també les suggestions que cregui adients per la millor funció del nou Servei, el saluda atentament i l. e. l. m., el Director, *Ll. Sayé*.

Els fulls dels vacunats de fora Barcelona poden portar-se a l'Ajuntament a què pertanyin i aquest ja cuidarà de trametre'ls al Servei de Vacunació Antituberculosa de la Generalitat.

Barcelona

Fotografia 1: Laboratori Municipal (1910)

Retrat de Leandre Cervera i Astor quan era estudiant de medicina fent pràctiques de laboratori al Laboratori Municipal de Barcelona, el 1910.

Fotografia 2: Dispensari Antituberculós (1933)

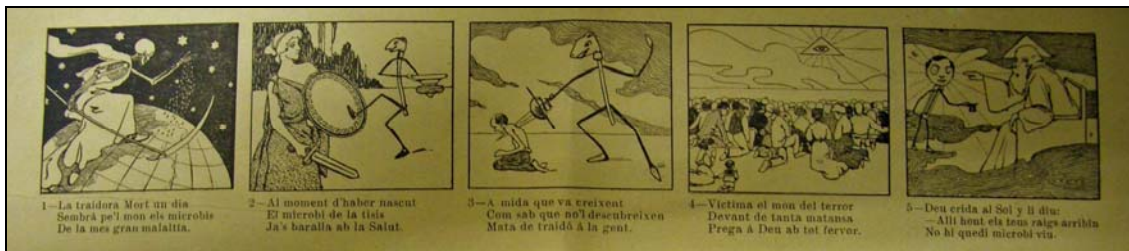
FOTOGRAFIA 3: Prova d'impremta del cartell de Ramon Casas (ca 1922) editat pel Servei d'Assistència Social dels Tuberculosos que dirigí el Dr. Lluís Sayé (1888-1985) en la seva lluita contra la tuberculosi.

FOTOGRAFIA 4: Auca de la Tisi, mitjà propagandístic impulsat des de l'Acadèmia d'Higiene de Catalunya (1905).

Desglossament de l'auca per tires de vinyetes.

<p>1-La traidora Mort un dia Sembra pe'l mon els microbis De la mes gran malaltia.</p>	<p>2-Al moment d'haber nascut El microbi de la tisis Ja's baralla ab la Salut.</p>	<p>3-A mida que va creixent Com sap que no'l descobreixen Mata de traidó a la gent.</p>	<p>4-Victima el mon del terror Devant de tanta matansa Prega a Deu ab tot fervor.</p>	<p>5-Deu crida al Sol y li diu: -Alli hont els teus raigs arribin No hi quedi microbi viu.</p>
--	--	---	---	--

<p>6-Després crida Deu al Vent Dihentli: Ab ton buf els microbis Empayta continuament.</p>	<p>7-Tot seguit ordena al Mar Que si acás ven cap microbi El mareiji sens parar.</p>	<p>8-Llavors donantse les mans Sol, Aire y Mar se proclamen Enèrgichs desinfectants.</p>	<p>9-Com à pagès passa gana A llocs poblats s'encamina Per fer vida ciudadana.</p>	<p>10-Perdut, putinè y tronera Fuig de la gent ordenada Y va ab la gent bullanguera.</p>
--	--	--	--	--

<p>11-Ab ses companys distingits Per cafés, bars y tabernas Sol passarhi moltas nits.</p>	<p>12-Sense auxili de cap clau Entra per totes les cases Sigan barraca o palau.</p>	<p>13-Jamay la pressa l'apura Qu'en les moscas cavalant Corre, vola y res l'atura.</p>	<p>14-El servi de testimoni Quan el Vici y la Miseria Van contraurer matrimoni.</p>	<p>15-També 'l nombren padri Na Escrófula y En Linfatich Des fills que puguin tenir.</p>
---	---	--	---	--

Exposició temporal 'Metges Catalans a l'exili' – Museu d'Història de la Medicina de Catalunya
 Guia didàctica: Medicina vertebrada – Nivell: ESO – Activitat 1

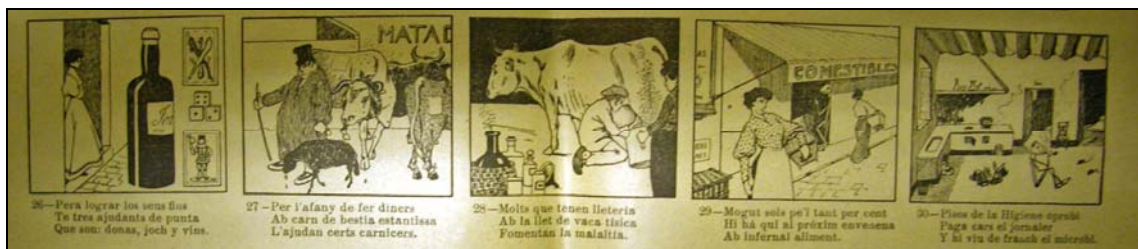
--	--	--	--	--

<p>Als tontos que van llepant Segells y papers de goma El microbi els va pescant</p>	<p>Senyoreta de saló Planta sense clorofila Tu no 'l veus y't fa un petó.</p>	<p>Valent ab els desnarits No vol saber res gayre cosa Ab aquells que son fornits</p>	<p>Un alemany eminent Comensa à buscar'l microbi Que matava tanta gent</p>	<p>Per ferirli l'amor propi Un cop en Koch l'ha pescat L'estudia al microscopi</p>
--	---	---	--	--

<p>A la vista de tothom L'inscriu la Ciència al Registre Del sabi donantli'l nom</p>	<p>Lo que veus à n'aquest lloc Dins de la rodona blanca Son els bacils de Koch</p>	<p>Orgullos y descarat El microbi desafia A tota la humanitat</p>	<p>Pera defensarse d'ell Els Patronats y las Juntas Publican aquest cartell</p>	<p>Aquell qu'ab excés treballa Te ben segur que'l microbi Li prepara la mortalla</p>
--	--	---	---	--

<p>Pera lograr els seus fins Te tres ajudants de punta Que son donas, joch y vins</p>	<p>Per l'afany de fer diners Ab carn de bestia estantissa L'ajuden certs carnicers</p>	<p>Molts que tenen lleteria Ab la llet de vaca tísica Fomentan la malaltia</p>	<p>Mogut sols pe'l tant per cent Hi ha que al pròxim envenena Ab infernal aliment</p>	<p>Pisos de la Higiene oprobi Paga cars el jornalero Y hi viu de franc el microbi.</p>
---	--	--	---	--

¡Com s'en riu el pastoret Desde'ls boscos plens de flaïre Y nodrit de sol y llet!	Com si fos dins d'un Castell Els tarats al Sanatori Defensaven la seva pell	Per poguer combatre'l mal La gent corre al Dispensari A la primera senyal	Per mes que no's vol rendir La Higiene'l bat a tot'hora Y al microbi dona fi	Y la mort plora entristida L'extermini d'aquell mal Que robava tanta vida.
--	--	--	---	---

Proposta d'activitats

Si relacioneu les vinyetes amb els textos corresponents, podreu respondre les següents preguntes:

Com es transmet la malaltia?

Quins factors naturals no fomenten la transmissió?

Quin científic la descobreix? Quin aparell científic fa servir per aquest descobriment?

Quin nom rep el microbi de la tisi?

Quines recomanacions es donen per evitar la malaltia?

Per què els habitants del camp estan més protegits que els de la ciutat?

Quins establiments s'encarreguen dels malalts de tuberculosi?

Quin patronat ha fet el cartell i en quin any va ser editat?

L'auca està escrita en català. És el mateix català que l'actual? Trobes alguna diferència?

Per saber-ne més...esbrina qui eren:

Robert Koch

Jaume Ferran i Clua

Ramon Turró